

UURINGU/ KÜSITLUSE KOKKUVÖTTE

**“Noorte hoiakutest ja teadlikusest soolise
võrdõiguslikkuse küsimustes“**

„Sooline Võimestamine noorteprogramm 2019-2020“

Autorid:

Vassili Golikov on olnud Euroakadeemia õppejõud, sotsiaalpoliitika analüütik ja rahvusvahelise poliitika uurija. Alatest 2008 aastast tegelenud soolise võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse teemade ekspert. Roll projektis: projektijuht ja soolise võrdõiguslikkuse ekspert.

Anton Pilitsin on Euroakadeemia üliõpilane, kelle tööülesanneteks antud uuringu läbiviimisel olid nii kvantitatiivse uuringu igapäevane juhtimine, uuringu eri etappides osalemine, uuringu sisene koordineerimine ja fookusgruppide kaasmodereerimine.

Maret Prits on Eesti Maaülikool, Majandus- ja sotsiaalinstituudi Lektor, teadlane. Tema huvivaldkonnad on Ühiskonnateadused ja kultuur ja psühholoogia. Roll projektis: uuringu analüütik,

Irina Golikova on Sillamäe Lastekaitse Ühingu tegevjuht, Tallinna Ülikooli doktorant, pedagog ning Laste, Noorte ja Pere Arengu Instituudi analüütik. Roll projektis: uuring kaasjuht, analüütik.

Rusalina Gassõmova noortepoliitika analüütik, noorsootõtaja. Tallinna Ülikooli kaasatud üliõpilaste koordinaator, Kelle tööülesanneteks antud uuringu läbiviimisel olid kvantitatiivse uuringu igapäevane juhtimine, uuringu eri etappides osalemine, uuringu sisene koordineerimine ja fookusgruppide kaasmodereerimine Tallinna Üliõpilastega

Julia Leonova on Tartu ülikooli Narva Kolledži üliõpilane, kes panustas Narva kolledži üliõpilaste kaasamisel uuringu osalemiseks ning panustas uuringu andmete analüüsimisel.

Tiiu Kurmet on Tallinna Ülikooli, Haridusteaduste instituudi dotsent, uuringu konsultant.

Tatjana Raudsepp on Tartu Ülikooli Sotsiolingvistika ja mitmekeelsus magister, pedagog kes panustas küsitluse läbiviimisele ning analüüsimetoodika väljatöötamisele. Roll projektis: analüütik, peaekspert.

Svetlana Sažina on kaasatud partneri koordinaator, tema tööülesanneteks antud uuringu läbiviimisel oli kvantitatiivse uuringu igapäevane juhtimine, uuringu eri etappides osalemine, uuringu sisene koordineerimine ja fookusgruppide kaasmodereerimine.

Käesoleva töö valmimisse on andnud olulise panuse ka: Ivan Lavrentjev, Raul Roosna

Sillamäe Lastekaitse Ühing (SSCW) on avalikes huvides tegutsev mittetulundusühing mis loodi 08.12.1989. SSCW on oma pikaajalise ajaloo jooksul töötanud aktiivselt selle nimel, et kujundada oma ümbruskonnast laste- ja noortesõbralik keskkond. Lisaks sellele toetab erinevate uuringute läbiviimist ja osalusdemokraatia põhimõtete edendamist poliitika kujundamise protsessis.

Uuringu autoriõigus kuulub Sillamäe Lastekaitse Ühingule ja Kogukonna Arengu Ühingule. Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Golikova, Irina; Pilitsin, Anton; Gassõmova, Rusalina; Raudsepp, Tatjana 2020. Uuringu/küsitluse "Noorte hoiakutest ja teadlikusest soolise võrdõiguslikkuse küsimustes". Tallinn: Sillamäe Lastekaitse Ühing.

MTÜ Sillamäe Lastekaitse Ühing

Viru 22a-11,

40232 Sillamäe, Eesti

tel. +372 55602993

E-post: info@sscw.ee / Web: www.sscw.ee

SISSEJUHATUS

Sillamäe Lastekaitse Ühing on teostanud Soolise võrdõiguslikkuse noorte võimendamise programm alatest 2009 aastast ning läbi selle programmi on panustanud Soolise võrgõigusliku seaduse elurakendamisele. Võrdsus on Euroopa Liidu üks põhiväärtusi. Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga on sätestatud, et naistele ja meestele tuleb tagada kõikides valdkondades võrdõiguslikkus, ühtlasi on hartaga keelatud diskrimineerimine soo alusel. Soolise võrdõiguslikkuse poliitika on täpsemalt reguleeritud erinevates strateegiates riikliku ja EL tasemel. Euroopa 2020 üks eesmärke arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv, mille saavutamiseks tuleb naiste potentsiaali ja andeid rohkem kasutada. Soolise võrdõiguslikkuse raamstrateegias seatud majanduselu puudutav eesmärk püüab kindlustada naistele meestega võrdsed võimalused tööelus osalemisel ning tasakaalu töö- ja pereelu vahel.

Projekti „Sooline Võimestamine Noorteprogramm 2019-2020“ raames teostatakse uuring mille eesmärgiks saada ülevaade Eesti noorte teadlikusest soolise võrdõiguslikkuse seadusesest, noorte ja üliõpilaste hoiakutest soolise võrdõiguslikkuse küsimuses, sh osutada nende erinevustele noorte üldkogumist.

Naised küsivad meestest harvemini palgatõusu ning nende palgaläbirääkimised on vähem edukamad kui meestel. Naiste ja meeste erinevat positsiooni tööelus tajuvad ka töötajad ise – 48% naistest ja 43% meestest olid SVMi (2013) kohaselt seda meelt, et meestel on tööelus märksa paremad võimalused kui naistel.

SVMi (2013) tulemused näitavad ka seda, et personalipraktikates ei arvestata jätkuvalt soolise võrdõiguslikkuse põhimõtetega ning tööle kandideerimisel on levinud küsimused, mis ei ole seotud kandidaadi kvalifikatsiooniga. Sealjuures kasvas võrreldes 2009. aastal läbi viidud SVMiga nende inimeste hulk, kellelt küsiti tööle kandideerimisel perekonnaseisu (2013. aastal 58% ja 2009. aastal 45%) ning laste olemasolu (vastavalt 57% ja 43%) kohta. Samuti küsiti 2013. aastal igalt viiendalt tööle kandideerivalt naiselt kavatsuse kohta lähiajal lapsi saada, samas kui meestest pidi sellisele küsimustele vastama vaid 6%.

Üuring näitas, et noorte teadlikkus Soolise võrgõiguslikkuseadusest ja selle eesmärkidest on pigem positiivne, kui vaja vene kogukonna teadlikuse suurendamist ning puuduliku osade parendamist. Uuring näitas, et vaid vähesed olid tutvunud seadusega täielikult ja pigem ei olda end soolise võrdõiguslikkuse põhimõtetega kurssi viidud ja positiivse külje panustanud.

Uuringu teostamiseks viidi noorte seas läbi küsitlus, mille puhul kasutati kirjaliku küsitluse vastamise, arvuti teel juhitud online küsitluse ning intervjueriti noori fookusrühmades, et mõtestada noori mõjutavaid väärtusi ja norme soolise võrdõiguslikkuse vaatenurgast.

Küsitlusele vastas 2006 respondente/noort. Kvalitatiivsete andmete kogumiseks tehti nelja noortegruppidega fookusrühma intervjuud: 2 eestikeelset ja 3 venekeelset. Eestikeelsed fookusrühma intervjuud toimusid Jõhvis ja Tallinnas ning venekeelsed fookusrühma intervjuud viidi läbi Tallinnas, Tartus ja Narvas.

Järgnevas peatükis on analüüsitud uuringu kvantitatiivandmete ja kvalitatiivandmete tulemusi. Noorte gruppide võrdlemisel on analüüsis välja toodud vaid need erinevused, mille puhul on täheldatav statistiliselt oluline erinevus. Oluline on silmas pidada, et valimi väikese mahu tõttu ei pruugi gruppide/noorte võrdlemisel erinevused statistiliselt olulisel määral esile tulla.

Peamiselt keskendutakse uuringus soolisele võrdõiguslikkuse teadlikuse hindamisele, ehk kui palju noored teavad soolise võrdõiguslikkusest, soostereotüübidest, kaarditatakse sooliste

stereotüüpide olemasolu, Euroopa Komisjoni poolt määratud soolise ebavõrdsuse mõõtmiseks määratud neli kriteeriumit ja nende side noorte hoiakutega. Lisaks sellele ka diskrimineerimine ja ebavõrdsus ning kas noored on endandanud enda teadlikus soolise võrdõiguslikkuse küsimustes. Meie uurimistöö tulemused täiendavad olemasolevaid ideid noorte vaadetest soolise võrdõiguslikkuse, väärtuste, naiste positsiooni ja stereotüüpse mõtlemise kohta.

Uurimisküsimused

Kokku oli kokkupandud 50 küsimust . Vaata Lisa 1 ja Lisa 2.

Metoodika

- Hindamisprotsess
- Usaldusväärsus
- Konfidentsiaalsus

Soostereotüübid

Soostereotüübid on ajaloolis-kultuuriliselt välja kujunenud, liigselt lihtsustavad ja üldistavad, kuid ühiskonnas sügavalt juurdunud uskumused, eelarvamused ja hoiakud naiste ja meeste, tüdrukute ja poiste erinevuste, iseloomude, omaduste, neile sobivate rollide, ametite, käitumise, välimuse jms. Soostereotüüpide tõttu on igas ühiskonnas erinevad ootused poiste ja tüdrukute arengule. Soostereotüüpe taastoodetakse perekonnas, lasteasutustes, koolides, aga ka meedia ja keelekasutuse kaudu.

Stereotüüp ei ole ainult isiklik eelarvamus – see on kultuuri osa, mida antakse edasi ühelt põlvkonnalt teisele kui vahendit, mille abil alal hoida olemasolevaid võimusuhteid. Seega on stereotüübid ideoloogilised – ideede võim kaitseb sotsiaalseid huve. Soostereotüübid mitte ainult ei määratle, millised tüdrukud ja poisid, naised ja mehed on, vaid kirjutavad ka ette, millised nad peavad olema.

Stereotüüpidel on kaks negatiivset efekti, mis mõjutavad ka tajuprotsesse:

- stereotüübid on omamoodi suurendusklaasiks, mis toovad välja soolisi erinevusi tunduvalt suuremal määral kui neid tegelikult on ja
- stereotüübid loovad justkui erinevad alused ühe ja sama sündmuse või juhtumi interpreteerimiseks ja tõlgendamiseks vastavalt sellele, mis soost on tegevuse subjekt.

Soolised stereotüübid mõjutavad poiste ja tüdrukute ametivalikuid ja eelistusi ning seeläbi nende edasist sotsiaal-majanduslikku olukorda ning staatust ühiskonnas.

Diskrimineerivaid stereotüüpe iseloomustab:

- püsivus – neid ei kalduta kummutama ei loogiliste arutelude ega tõenditega;
- negatiivne varjund – kallutatus;
- sügav juurdumus – inimesed ei märka nende olemasolu ega seda, kuidas nad mõjutavad taju ja tegevusi;
- lihtsustatus – eelarvamuslik ettekujutus sotsiaalse grupi kohta.

Soostereotüüpe võib jagada kolme rühma vastavalt sellele, kas need on seotud ettekujutustega

1. maskuliinsuse-feminiinsuse,
2. soorollide või
3. naistele ja meestele sobivaks peetud tegevuste kohta.

Maskuliinsuse-feminiinsusega seotud stereotüübid sisaldavad normatiivseid ettekujutusi somaatilistest, psüühilistest ja käitumuslikest omadustest, mis on omased naistele ja meestele. Tavaarusaamade järgi absolutiseeritakse sugude psühhofüsioloogilisi ja sotsiaalseid erinevusi. Meestele omistatakse näiteks rohkem aktiivsust ja ratsionaalsust, naistele seevastu passiivsust ja emotsionaalsust. Naiste peamiseks sotsiaalseks rolliks peetakse näiteks emarolli, aga mehi määratletakse pigem nende ametirollide järgi. Meestele on näiteks „ette kirjutatud“ professionaalne edukus, naistelt „nõutakse“ orienteeritust suhetele. Traditsiooniliselt eeldatakse, et naised töötaksid pigem teenindajatena tervishoius, hariduses ehk nn ekspressiivses sfääris, mehed rohkem loovatena ja juhtidena nn instrumentaalses sfääris. Kehtivad stereotüübid juhivad naisi ja mehi valima ka vastavaid elustrateegiaid, käitumistiile, suhteid teistega. Sellised suhteliselt püsivad ettekujutused on indiviidi jaoks nagu etteantud etalonmudelid, millega peab ennast kohandama, neid ei saa sugugi alati põhjendada indiviidide „vaba tahtega“. Näiteks sunnivad maskuliinsuse-feminiinsuse stereotüübid arendama endas omadusi, mis on vastupidised teisele soole ja mis kindlasti eristavad neid vastassoost. Mehed arendavad endas aktiivsust, ettevõtlikkust, karmust, võistluslikkust, vaoshoitust, naised – passiivsust, pehmust, tagasihoidlikkust, emotsionaalsust. Soostereotüüpide mõjul ei kujundata inimese kohta arvamust tema isiklike omaduste ja tegude järgi, vaid selle järgi, millisesse soogruppi ta kuulub. See on enamasti soolise diskrimineerimise põhjuseks.

2. Küsitluse peamiste tulemuste kirjeldav analüüs

Küsitluse sihtrühm oli Eesti noored (õpilased ja tudengid) vanuses 15 – 26 aastat ning noorteühendused, kes õpivad haridusasutuses või käivad tööle. 1091 inimest (54,4%) küsitlusele vastajatest olid naised ning 916 inimest (45,6%) vastajatest olid mehed, ning geograafiline jagatus oli Tallinna piirkonnast 920 vastajat (46%), Tartu piirkonnast 64 vastajat (3%) ning Ida-Virumaalt 1023 (51%)

Enamik vastanutest olid venekeelsed koolilapsed ja üliõpilased. Uuringu raames kinnitas 943 vastanutest (ehk 47%) sooliste stereotüüpide olemasolu ja naiste vähest osalust poliitikas ning võimustruktuurides ja organisatsioonides, lisaks sellele ka olemas olevatest mitte otsestest takistustest hariduse ja tööle minukuks.

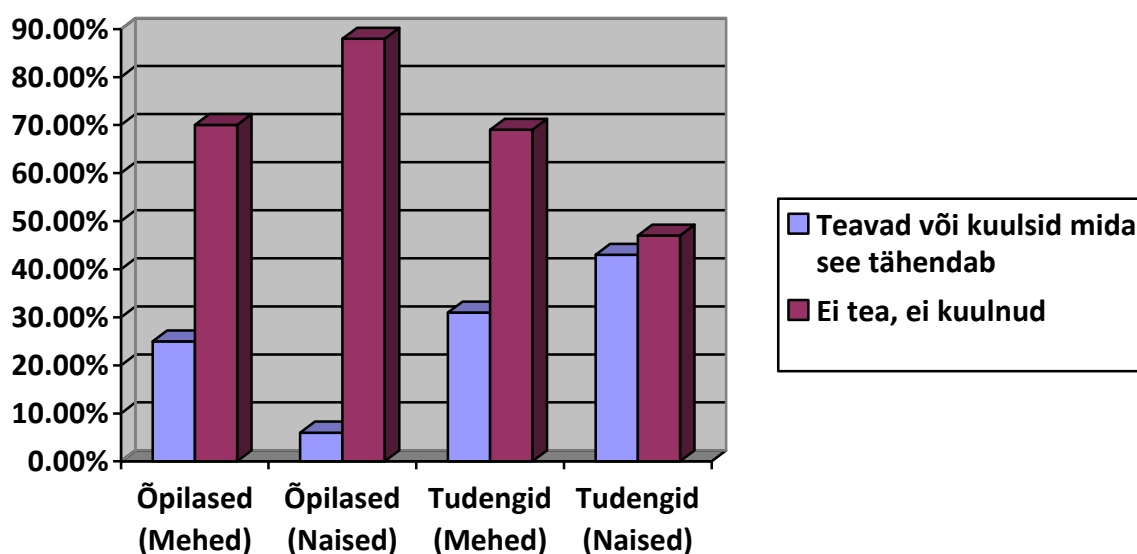
Sotsialiseerimise käigus konstrueerivad tüdrukud ja poisid teadmise oma soolisest identiteedist ning intellektuaalsetest ja muudest võimetest. Sellised enesekohased uskumused ja intuiitsed enesehinnangud, mida mõjutavad ühiskonnas ilmnevad naiste ja meeste ebavõrdne staatus, erinevad rollid ja väärtustatus ning enda kogemused, määravad hilisemad eriala- ja ametivalikud ning karjääri. Tüdrukute ja poiste erinev kohtlemine, mis saab alguse esimestest elukuudest, mõjutab seda, milliseid andeid lapsed ja noored endas arendavad, millised arusaamad neil on enda ja teiste kohta, milliseid võimalusi ja piiranguid nad ühiskonnas kogevad ning milliseks kujuneb nende elu ja ametikäik ning sotsiaalne staatus. On oluline teadvustada, et omadused ja oskused, mida tüdrukute ja poiste kasvatamisel ja arendamisel oluliseks peetakse, on erinevad ning soostereotüüpe kinnistavad.

Euroopa Komisjon on soolise ebavõrdsuse mõõtmiseks määranud neli kriteeriumi (mida vaatasime ka uuringu kaigus):

1. Osalemine - sihtrühma ja elanikkonnarühmade (sihtrühmad ja elanikkonnarühmad) sooline koosseis, naiste ja meeste esindatus otsustusõigusega positsioonidel

2. Ressursid - sooline jaotus ja juurdepääs olulistele ressurssidele, nagu aeg, ruum, teave, rahandus, poliitiline ja majanduslik jõud, haridus ja koolitus, töö ja ametialane karjäär, uued tehnoloogiad, tervishoiuteenused, elukoht, transport, vaba aeg
3. "Normid ja väärtused", mis mõjutavad soorolle, tööjõu jaotust soo, naiste ja meeste hoiakute ja käitumise, ebavõrdsuse kohta meeste ja naiste omaduste hindamisel "Euroopa soolised kriteeriumid
4. Õigus olla vaba otsesest ja kaudsest soolisest diskrimineerimisest, inimõigused (sealhulgas vabadus käitumisest ja inimväärikust piiravatest tavadest), juurdepääs õigusabile.

Peamised küsimused: Kas tunnete mida tähendab sooline identiteet?

43% vastanutest kinnitas probleemide olemasolu meeste ja naiste rolli hindamisel, kuid ainult 23% vastanutest toetas poiste ja tüdrukute eraldi haridust. 75% vastanutest töö ja selle palga võrdse jaotuse eest.

Igal uuringus osalejale paluti valida esialgse loetelu seast kolm omadust, mida ta pidas ideaalse mehe või naise jaoks kõige olulisemaks. Kokku oli nimekirjas kümme omadust: väline atraktiivsus, oskus partnerit seksuaalselt rahuldada, tähelepanelikkus ja tundlikkus, majapidamine majas, võime palju teenida, huumorimeel, kõrge intelligentsuse tase, iseloomu kindlameelsus ja kindlus, vorus ja armastus inimeste vastu, kasinus ja alandlikkus. Uuringu tulemuste põhjal koostati konsolideeritud isikuomaduste hinnang mida mehed kõige rohkem nõuavad naistel, ning naised nõuavad meestel.

SOOLISED IDEAALID

Selgus, et ideaalne naine peaks ennekõike olema väliselt atraktiivne (seda ütles 72,4% noortest meestest), majanduslik (64,8%), tähelepanelik ja tundlik (41,9%), voruslik, armastama teisi inimesi (28,5%) ja suudab ka oma partnerit seksuaalselt rahuldada (27,8%).

Ideaalsel mehel peaksid omakorda olema kõigepealt sellised omadused nagu otsustavus ja iseloomukindlus (seda rõhutas 50,5% tüdrukutest), võime palju teenida (45,3%), tähelepanelikkus ja tundlikkus (41,5%) , huumorimeel (31,8%), väline atraktiivsus (30,6%).

On ilmne, et ühiskonnas toimuvad muutused on meeste ja naiste sotsiaalse rolli muutumise tagajärg kaasaegses ühiskonnas, nagu varemgi, peetakse meest sageli perepeaks, kuid de facto ei ole see alati tema ega ka perekonna peamine sissetulekuallikas. See tekitab teatud segadust nende naiste peas, kes ei tea, kas tajuda mehi kaitsjatena, sponsoritena, sõpradena või lihtsalt seksuaalpartneritena.

MEESTE JA NAISTE ENSEIDENTIFISEERIMINE

Uuringus tehti ka kindlaks, milliseid omadusi peavad mehed ja naised oma sugu jaoks ideaalseks. Õiglase soo esindajate endi sõnul ühendab ideaalne naine säästlikkus (67,7%), välise atraktiivsus (62,9%), tähelepanelikkus ja tundlikkus (40,6%), kasinuse ja alandlikkuse (31,4%), vooruse ja armastus inimeste vastu (28,8%). Ülejäänud omadused on palju vähem olulised. Kui võrrelda saadud portreed ideaalse naise kujutisega, mis on meeste meelest joonistatud, saame järgmised lahknevused. Mehed hindavad naistel rohkem välimust (kõrvalekalle 9,5%) ja võimet partnerit seksuaalselt rahuldada (kõrvalekalle 7,2%) kui naised ise hindavad neid omadusi iseendas. Seega võib naise meeste ideaali nimetada kindlasti "maalähedasemaks". Mehed näevad seevastu ideaalset "härrasmeeste komplekti" selliste omaduste kombinatsioonis nagu võime palju teenida (52,7%), kindlameelsus ja iseloomukindlus (52,4%), huumorimeel (32,5%), võime partnerit seksuaalselt rahuldada (30,1%), kõrge intelligentsusega (29,5%) ja välise atraktiivsusega (29,5%).

Kui võrrelda saadud portreed naiste meeltesse joonistatud ideaalse mehe kujutisega, siis näeme ka lahknevusi. Naised hindavad meeste tähelepanelikkust ja tundlikkust palju rohkem (kõrvalekalle 13,4%), samas kui mehed ise omistavad sellele omadusele palju vähem tähtsust. Seega võib mehe naiselikku ideaali nimetada kindlasti "sentimentaalsemaks". See ideaal ei ole päris korrelatsioonis jõhkra macho kuvandiga, millest paljud mehed juhivad.

Konkreetne omaduste kogum, mida mehed ja naised peavad vastassoo esindaja jaoks ideaalseks, muutub pidevalt ja sõltub meeste ja naiste tegelikest sotsiaalsetest rollidest konkreetsetes ajaloolises olukorras, mehe ideaalse pildi "hägustumisest" naiste teadvuses, mis on selles uuringus selgelt näha ... Naised lihtsalt ei näe enda ümber olevates meestes selget sotsiaalset rolli ega saa seetõttu enda sees selget ideaali kujundada. Uuring näitab, et kaasaegse mehe suhtumist naisesse saab iseloomustada subjekt-objekt (naine kui objekt). Naise ideaalsete omaduste loetelu moodustades pöörab mees rõhutatud tähelepanu välimusele ja seksuaalsusele, samas kui naised ise, ehkki hindavad neid omadusi iseendas, on siiski vähem kui mehed. Moodsate naiste idee meeste ideaalsetest omadustest üldiselt läheneb meeste endi ideaalidele. Mõlemal juhul on rõhk sihikindlusel, iseloomul ja oskusel raha teenida. Siiski on ka mõningaid erinevusi. Mehed usuvad, et lisaks loetletud omadustele peaks neil olema ennekõike huumorimeel. Naised seevastu usuvad, et mehe huumorimeel pole nii tähtis kui tähelepanelikkus ja tundlikkus. **Kas naised on targemad kui mehed?** Naised kasutavad oma aju tõhusamalt kui mehed. Hoolimata asjaolust, et naiste aju maht on 8% väiksem kui meestel,

pole nende intelligentsuse tase madalam ja mõnikord isegi kõrgem kui tugevama soo esindajatel. Naine töötab tõhusamalt kui mees, kasutades samade või paremate tulemuste saavutamiseks vähem energiat ja ajurakke. Selle põhjuseks on see, et kuigi meestel on mõtlemiseks vaja rohkem neuroneid, on naistel ajurakkude vahel rohkem seoseid, mis võimaldab neil mõelda kiiremini, kuigi vähem halli ainega. Sellise mõttega tulid noored oma vastustes ja kommentaarides esitatud küsilusele ja aruteludes fookusgruppides.

SOOLINE EBAVÕRDSUS HARIDUSES

Eesti paistab soolise ebavõrdsuse võtmes mitmes mõttes silma nii hariduses, oskustes kui ka hilisemas konkurentsivõimes tööturul. Poiste ja tüdrukute vahe hariduses (nii õpingute pikkus, katkestamine kui ka tulemused) on tüdrukute kasuks.

Poiste väljalangevus põhikoolist on võrreldes tüdrukutega kaks korda suurem. Eestis katkestab põhikooli III kooliastmes ca 0,5% noortest (ca 150–200 noort aastas). Põhikoolist on viimase 5 õppeaasta (2010/2011–2014/2015) jooksul langenud välja 728 17–18 aasta vanust õpilast, kellest valdav enamik (ca 90%) õppis riikliku õppekava alusel (st neil ei olnud lihtsustatud õppekava, toimetulekuõppekava või hooldusõppekava). Neist 66% on poisid ja 34% tüdrukud.¹

Uuringu raames püüdsime saada vastust küsimusele „Kas koolis peaks töötama rohkem mehi?“

Selles, et mehi koolis peaks ikka rohkem töötama on kindel 42% tüdrukutest ja 37% poistest. Lisaks lapsed väljendasid ka arvamusi "Lapsed ei ole masin, mis lülitati välja, seiskati ja unustati, töö lastega on kui mitte ööpäevaringselt, siis aga mõõtmata."

Õpetaja/koolitaja elukutse valik aitab vähendada soolisi vastuolusid ja tuleks alustada soolise haridusega lasteaedadest. Selles on kindel 42% tüdrukutest ja 37% poistest "Lapsed ei ole masin, mis lülitati välja, seiskati ja unustati, **töö lastega on kui mitte ööpäevaringselt, siis aga mõõtmata.**" Õpetajakoolitaja elukutse valik aitab vähendada soolisi vastuolusid ja tuleks alustada soolise haridusega lasteaedadest.

Noored fookusgruppide aruteludes maisid ka hariduse maha jäämise põhjused.

Põhjusi, miks nii tüdrukud kui ka poisid on erinevatel aegadel hariduses maha jäänud on palju, alates aju erinevustest kuni õpihoiakuteni. OECD raport 2015 a. soolistest erinevustest oskustes ja hariduses järeldeb: „soolised lõhed oskustes ei tulene kaasasündinud erinevustest võimetest, vaid hoiakutest õppimise suhtes, laste käitumisest koolis, vabaaja veetmisest, kindlusest või ebakindlusest oma võimettesse“. Selle järeldusega nõustasid ka küsitud Eestimaa noored. Võimaliku mõjurina nähakse laste sotsialiseerimist, näiteks leitakse osades uuringutes, et lapsevanemad on tüdrukute suhtes toetavamad kui poiste suhtes. Teine seletus on, et kuna laste eest hoolitsevad enamasti emad, on neil kalduvus eelistada endaga samast soost olevaid lapsi. Eesti noored mõtleavad, et vanemate ootused eri soost laste suhtes on erinevad. Noored kutrsid, et nende lapsevanemad eeldasid suurema tõenäosusega, et nende pojad töötavad tulevikus (30aastaselt) loodus-, täppisteaduste või tehnoloogia valdkonnas, vahe ootustega tüdrukute osas.

¹ "Soolised lõhed hariduses", Aune Valk, Haridus-ja Teadusministeerium 2016, Lh. 4

Lisaks vanemate hoiakutele mõjutab soolist võrdõiguslikkust ka vanemate käitumine ja võrdsus tööturul. Varasemad uuringud (Guiso, Monte, Sapienza, Zingales 2008; González de San Román, de la Rica Goiricelaya 2012) näitavad, et riikides, kus on suurem sooline võrdõiguslikkus – naiste osalus tööturul ja poliitikas, sooline võrdsus kodutööde jaotusel, üldine hoiak naiste õiguste suhtes – on vahe poiste ja tüdrukute matemaatikaoskustes poiste kasuks väiksem ja vahe lugemisoskuses tüdrukute kasuks suurem.

Naised käivad sagedamini teatri, kinno, koosolekutel

63% tüdrukutest on selles kindlad, 36% meestest jagab kino ja teatrit, oma kino subkultuuri. 31% oletab, et see tegevus on seotud asjaoluga, et naistel on kaasaegses elus raskem elada.

Meedias on meeste roll kõrgendatud.

71% vastanutest on kindlad, et meedias on meeste roll ja meeste tähtsuse kajastamine on kõrgem, 27% usub, et õpikute ja ajakirjade hulgas domineerivad naiste fotod, 41% leiab, et sõjaväes peaks naistele kehtima võrdsed nõuded.

Töö- ja soolised stereotüübid

Ligikaudu 50% meestest on lobitöö jaoks paremad töötingimused, 50% tüdrukutest ja 75% poistest usub, et juhiks olemine sobib meestele paremini, 33% küsitletutest suurendab naisi võimustruktuurides ja poliitikas. Negatiivselt keelab seadus 18% naistest ja 7% meestest.

Suhtumine soolise võrdõiguslikkuse temaatika vastu

Ainult 19% vastajatest on kindlad, et teave soolise võrdõiguslikkuse seadustest ning mitmekesisuse kohta aitab neile nende elus ja töös. 23% leiab, et soolise võrdõiguslikkuse nimel on vaja soouuringuid läbi viia sagedamini ning rohkem pidada teadlikuse tõstmise üritusi, 17% vastanutest pole soolise teema vastu huvitatud. Läbiviidud teised soouuringud on tuvastanud ka probleemid tööelus, millega nõustub ka meie poolt teostatud uuring. Vastajad kinnitavad, et kujuneb meeste ja naiste positsioon tööturul, on vaja muuta olemasolevaid erinevusi tööturul osalemises, tööelu pikkuses, tegevusala valiku võimekuses, töögraafiku paindlikkuses, kutseõppe ja ümberõppe kättesaadavuses ning riskides seoses tööohutusega.

Uuringu järeldused/tulemused

- Finantsvaldkonnas noored väljendasid, et naiste ja meeste ebavõrdset finants- ja majandusolukorda, mõõtes sissetulekute erinevusi ja vaesusriske.
- Hariduse ja teadmiste valdkonnas noored märkasid soolist diferentseerumist kõrghariduses, karjäärivalikus ja elukestvas õppes.
- Ajalise ressursi kasutamine näitab ajakasutuses ebavõrdsust, mõõtes naistel ja meestel erinevaid kohustusi seoses lapsehoolduse ja majapidamiskohustustega. Samuti muutub järk-järgult aeg, mida mehed ja naised peavad kulutama spordile ning kultuuri- ja meelelahutustegevustele ning millises ulatuses nad vabatahtlikena osalevad.
- Võimuvaldkonnas uuringu järeldused kinnitavad meeste ja naiste ebavõrdset esindatust poliitilistel ja majanduslikel juhtpositsioonidel, mõõtes soolist diferentseerumist valitsuses, parlamendis, kohalikes omavalitsustes, kaubanduspartnerluste nõukogudes ja juhatustes ning panganduses.

- Tervisevaldkonnas ikka eksisteerib meeste ja naiste ebavõrdsust tervislikus seisundis, mõõtes soolisi erinevusi tervisekontrollis, eeldatavas elueas, terviseprobleemideta jäänud aastate arvus, perearsti- ja hambaarstiteenuste kättesaadavuses.
- Seega soorollid sotsiaalsed, normatiivsed, väljendavad teatud sotsiaalseid ootusi, avalduvad käitumises või isiksus assimileerib norme ja murdub oma teadvuses ja käitumises nii lapsevanemaks olemise, inimese lähiümbruse, kirjanduse kui ka televisiooni, interneti ja trükiste kaudu.
- Sooline sotsialiseerumine on protsess, mille käigus inimene õpib ühiskonnas käitumismustreid, väärtusi, mis vastavad mõistetele “mees” ja “naine”.

Küsitlus „Noorte hoiakutest ja teadlikusest soolise võrdõiguslikkuse küsimustes“

Naiste vastused

	Küsimused	Jah	Võimalik	Ei
1.	Peaks rohkem panustada soolise võimestamisele	611	458	22
2.	Minu piirkonnas / linnas valitseb sooline võrdõiguslikkus	600	436	55
3.	Kas olete kogenud isiklike soolisi stereotüüpe	447	426	218
4.	Kas on mõistlik poisse ja tüdrukuid eraldi harida?	307	250	534
5.	Kas soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks palkades on vaja võtta erimeetmeid?	773	239	80
6.	Perekondlikes kohustustes on soolisi vastuolusid	546	352	193
7.	Isa tegeleb sageli lastega	731	134	226
8.	Naised lähevad sagedamini närvi ja haigestuvad	602	125	364
9.	Koolis peaks töötama rohkem mehi	576	216	298
10.	Naised käivad sagedamini teatrites, kinos, koosolekutel	693	227	170
11.	Poliitikas ja otsustus protsessis – naised peaks olema rohkem	466	307	318
12.	Meeste roll ühiskondliku elus on tähtsam	352	216	523
13.	Naistele kaasaegses maailmas elara raskem	602	170	318
14.	Soolise võrdõiguslikkuse saavutamine on hädavajalik	500	352	239
15.	Meeste roll meedias on kõrgendatud	591	193	307
16.	Minu ringkonnas pole soolise võrdõiguslikkusega probleeme	409	386	295
17.	Sooline diskrimineerimine toimub, kuid siiski mitte minu piirkonnas / linnas	239	489	364
18.	Armees peaksid olema naiste suhtes võrdsed nõudmised / kohtlemine	489	330	273
19.	Sooline teema on kunstlik, järk-järgult muutuvad ka sotsiaalsed rollid	330	466	295
20.	Rahvus mõjutab soolise võrdõiguslikkuse suhtumist	420	318	352
21.	Sugu mind ei huvita, sest see kõik on välja mõeldud	368	431	292
22.	Võrdõiguslikkuse huvides tuleb soouuringuid teha sagedamini	239	511	341
23.	Soolised vastuolud avalduvad ka transpordisektoris.	261	580	250
24.	Õpikutes ja ajakirjades domineerivad naiste fotod	489	273	330
25.	Soolistest stereotüüpidest pole ma varem kuulnud	591	239	261
26.	Roosa-sinised värvid avalduvad soostereotüüpides	534	250	307
27.	Poisid ja tüdrukud peavad õppima töösksusi võrdselt ja samamoodi	750	182	159
28.	Sooline mõjuvõimu suurendamine põhjustab ühiskonnas desorientatsiooni	420	273	398
29.	Soolise haridusega tuleks alustada juba lasteaias	398	364	330
30.	Teadlikkus soolisest võrdõiguslikkusest ja mitmekesisusest ühiskonnas aitab mind mu elus	307	386	398

Meeste vastused

	Küsimused	Jah	Võimalik	Ei
1.	Peaks rohkem panustada soolise võimestamiseel	430	124	362
2.	Minu piirkonnas / linnas valitseb sooline võrdõiguslikkus	351	192	373
3.	Kas olete kogenud isiklike soolisi stereotüüpe	237	170	509
4.	Kas on mõistlik poisse ja tüdrukuid eraldi harida?	235	246	436
5.	Kas soolise võrdõiguslikkuse saavutamiseks palkades on vaja võtta erimeetmeid?	430	237	249
6.	Perekondlikes kohustustes on soolisi vastuolusid	486	351	79
7.	Isa tegeleb sageli lastega	451	363	102
8.	Naised lähevad sagedamini närvi ja haigestuvad	555	245	116
9.	Koolis peaks töötama rohkem mehi	529	271	116
10.	Naised käivad sagedamini teatrites, kinos, koosolekutel	418	226	271
11.	Poliitikas ja otsustus protsessis – naised peaks olema rohkem	237	305	373
12.	Meeste roll ühiskondliku elus on tähtsam	396	215	305
13.	Naistele kaasaegses maailmas elara raskem	373	170	373
14.	Soolise võrdõiguslikkuse saavutamine on hädavajalik	305	351	260
15.	Meeste roll meedias on kõrgendatud	249	305	362
16.	Minu ringkonnas pole soolise võrdõiguslikkusega probleeme	430	384	102
17.	Sooline diskrimineerimine toimub, kuid siiski mitte minu piirkonnas / linnas	260	486	170
18.	Armees peaksid olema naiste suhtes võrdsed nõudmised / kohtlemine	322	292	302
19.	Sooline teema on kunstlik, järk-järgult muutuvad ka sotsiaalsed rollid	305	351	260
20.	Rahvus mõjutab soolise võrdõiguslikkuse suhtumist	192	317	407
21.	Sugu mind ei huvita, sest see kõik on välja mõeldud	532	237	147
22.	Võrdõiguslikkuse huvides tuleb soouuringuid teha sagedamini	260	396	260
23.	Soolised vastuolud avalduvad ka transpordisektoris.	171	513	232
24.	Õpikutes ja ajakirjades domineerivad naiste fotod	373	271	271
25.	Soolistest stereotüüpidest pole ma varem kuulnud	447	224	245
26.	Roosa-sinised värvid avalduvad soostereotüüpides	418	249	249
27.	Poisid ja tüdrukud peavad õppima töösusi võrdselt ja samamoodi	407	181	328
28.	Sooline mõjuvõimu suurendamine põhjustab ühiskonnas desorientatsiooni	351	271	294
29.	Soolise haridusega tuleks alustada juba lasteaias	283	362	271
30.	Teadlikkus soolisest võrdõiguslikkusest ja mitmekesisusest ühiskonnas aitab mind mu elus	309	378	229

Lisa 2.

1. Kas arvate, et demokraatia arenguga muutub sooline probleem üha aktuaalsemaks?
2. Soolise probleemi lahendamine võib avaldada positiivset mõju ühiskonna arengule.
3. Eestis stereotüübid naiste rollist on jäävad seismaa
4. Soolised stereotüübid kajastuvad tööpetsialistide puuduses
5. Struktuurne töötus on seotud soolise ebavõrdsusega
6. Soolised stereotüübid kutsuvad esile palga ebavõrdsust
7. Tüdrukutel, emadel perspektiivis esilekerkib topeltkoormusega probleeme
8. Laste sünn ja kasvatus on enamasti emade ülesanne
9. Majapidamine on kõigi pereliikmete ülesanne
10. Laste kasvatamise protsessi on vaja mehi aktiivselt kaasata
11. Oskused ja sotsiaalsed tõkked on soolise võrdõiguslikkuse saavutamise peamised tõkked
12. Sotsiaalsed stereotüübid on sageli takistuseks tüdrukute täielikule potentsiaalile
13. B Soolise võrdõiguslikkuse huvides on haridusasutustes vaja rohkem meesõpetajaid
14. Meestel on täiskasvanuna rohkem võimalusi
15. Kehtestada sanktsioonid naiste kvootide mittetäitmise eest poliitikas, võimuses
16. Julgustage mehi rohkem tegelema lapsevanemaks olemisega ja jagama majapidamiskohustusi
17. Pöörake rohkem tähelepanu soolisele võrdõiguslikkusele alates lapsepõlvest
18. On vaja teavitada noori mõlema vanema võrdsetest võimalustest ühendada karjäär ja laste kasvatamine.
19. Konkreetsete meetmete rakendamisega saab tagada soolise võrdõiguslikkuse töökollektiivis ning kasutada olemasolevat inimpotentsiaali maksimaalselt ja tõhusamalt
20. Soolise võrdõiguslikkuse projektid ja programmid aitavad mõista stereotüüpe ja vajadust muutuste järele ühiskonnas.

Kasutatud ja kasulikud materjalid:

- „Uuring soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamisest tööandjate seas ja indikaatorite väljatöötamine seaduse mõjude hindamiseks“, Praxis 2015
- Soolised lõhed hariduses", Aune Valk, Haridus-ja Teadusministeerium 2016,
- „Gender Journey“ 2009 Peace Child International

Veebilehed:

- <https://volinik.ee/>
- <http://www.haridusjasugu.ee/>
- <https://www.sm.ee/et/sooline-vordoiguslikkus-0>
- <https://www.tooelu.ee/et/tootajale/toosuhted/vordne-kohtlemine-vordsed-voimalused/sooline-vordoiguslikkus>
- [https://www.sotsiaalministeerium.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium kontaktid/Valjaanded/teel tasak yhiskonda ii eesti.pdf](https://www.sotsiaalministeerium.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Valjaanded/teel_tasak_yhiskonda_ii_eesti.pdf)
- <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/saastev-areng/5-sooline-vordoiguslikkus>
- <https://www.coe.int/et/web/compass/gender>
- <http://www.praxis.ee/tood/sool6ime-hariduses/projektist/>
- <https://humanrights.ee/materjalid/inimoigused-eestis-2016-2017/sooline-vordoiguslikkus/>
- [https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium kontaktid/Uuringu ja analuusid/Sotsiaalvaldkond/soolise vordoi guslikkuse monitooringu raport 2016.pdf](https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/soolise_vordoi_guslikkuse_monitooringu_raport_2016.pdf)
- <https://kompetentsikeskus.sm.ee/vordsed-voimalused/eesti-soolise-vordoiguslikkuse-eesmargid/>